

บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด
AIMPHAN PRESS CO., LTD.

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม

หน้าที่พลเมือง ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการวิชาการของสำนักพิมพ์เรียบร้อยแล้ว

ผู้เรียบเรียง

นางสาวเมตตา ภิรมย์ภักดี กศ.บ. (ภาษาอังกฤษ), ศศ.ม. (พื้นฐานการศึกษา)

ผู้ตรวจ

พันเอก(พิเศษ) เพ็ญใจ เอ็มวงศ์ น.บ. (นิติศาสตร์), ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)
นางสาวยุวรัตน์ พันธุ์ยวรา กศ.บ. (ประวัติศาสตร์), อ.ม. (ประวัติศาสตร์)
นางสาวภาณี คูสุวรรณ กศ.บ. (สังคมศึกษา), ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

บรรณาธิการ

นางสาวสุชาดา วราหพันธ์ กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ISBN : 978-616-07-1605-0

จัดทำโดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

๑ ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายการเงินและบัญชี, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง :

๖๙/๑๐๙ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร. ๐-๒๕๘๔-๕๘๘๙, ๐-๒๕๘๔-๕๘๙๓, ๐-๒๕๖๑-๕๕๘๐-๒, ๐-๒๕๘๒-๒๓๑๔-๕

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๕๕๘๗๓, ๐-๒๕๘๒-๒๓๑๓

๒ ฝ่ายวิชาการ :

๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๕๘๑๘-๒๐, ๐-๒๕๕๓-๘๑๖๘-๕ โทรสาร ๐-๒๕๘๐-๒๕๒๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

หนังสือเรียนวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสนองนโยบายด้านการจัดการเรียนรู้อาชีพประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกสังกัดเพิ่มวิชาหน้าที่พลเมือง ลงในหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทุกระดับชั้น และทุกช่วงชั้นตั้งแต่ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ เป็นต้นไป ทั้งนี้เพื่อพัฒนาค่านิยม ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นพลเมืองดีของสังคมไทยที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีระบบ และแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การสร้างระเบียบวินัย การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของสังคมไทยในอนาคต

ประกอบกับนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และกระทรวงศึกษาธิการเพื่อสร้างคนไทยที่เข้มแข็งนำไปสู่การสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในชาติมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อสันติสุขในสังคมไทย จึงกำหนดค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ซึ่งค่านิยมดังกล่าวครอบคลุมและสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงให้สถานศึกษาดำเนินการต่อไปนี้

- ๑ ให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม
- ๒ ให้สถานศึกษาปลูกฝัง และพัฒนาค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน
- ๓ ให้สถานศึกษากำหนดวิธีการเรียนรู้ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ให้เหมาะสมกับวัย และศักยภาพนักเรียน

บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด ตระหนักและเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในเรื่องความเป็นไทย รักชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความปรองดอง สมานฉันท์ และความมีวินัยในตนเอง จึงได้มอบหมายให้นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายสำคัญ จุดเน้น และขอบข่ายรายวิชาหน้าที่พลเมือง ผลการเรียนรู้ชั้นปี ช่วงชั้น

สาระการเรียนรู้ใน ๕ จุดเน้น ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง โดยนำผลการศึกษาวเคราะห์มาจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ครอบคลุมทุกระดับชั้นและช่วงชั้นจำนวน ๑๐ เล่ม คือ

- ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ จำนวน ๖ เล่ม)
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ จำนวน ๓ เล่ม) และ
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จำนวน ๑ เล่ม)

ทั้งนี้เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมเยาวชนของชาติไทยให้เป็นพลเมืองดีของสังคมไทยที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง และค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ และเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด คือ การพัฒนาทักษะ ค่านิยม และคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย จึงนำเสนอเนื้อหาในเชิงวิเคราะห์สถานการณ์ เน้นการปฏิบัติ (Action) การใช้ข้อมูลจริง (Real Data) ในสภาพจริงของสังคมไทย การสำรวจ (Survey) หรือสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิ

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอนตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และเพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์อย่างเต็มที่รวมทั้งสามารถนำวิธีการและสาระสำคัญที่เรียนรู้มาตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ ทำความเข้าใจในบริบทในสังคมไทย และโลกได้อย่างกว้างขวาง ผู้สอนและผู้เรียนจึงควรฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามที่เสนอแนะไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้จากประเด็นที่นำเสนอไว้ท้ายหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วย

บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด ยินดีอย่างยิ่ง หากครูผู้สอนและผู้เรียนจะเสนอแนะข้อคิดเห็น และการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป

❖ คำชี้แจง ❖

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน้าที่พลเมือง ๓

เวลา ๒๐ ชั่วโมง/ภาค ๐.๕ หน่วยกิต

หน้าที่พลเมือง ๔

เวลา ๒๐ ชั่วโมง/ภาค ๐.๕ หน่วยกิต

มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้นุรักษ์มารยาทไทย ในการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต่อสังคม เห็นคุณค่า อนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มีการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประยูกต์ และเผยแพร่พระบรมราโชวาท ในเรื่องการมีสติ ความขยัน อดทน หลักการทรงงาน ในเรื่องภูมิสังคม ชาดทุนคือกำไร และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในเรื่องการติดตามข่าวสารบ้านเมือง ความกล้าหาญทางจริยธรรม การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่างๆ และรู้ทันข่าวสาร ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ใฝ่หาความรู้ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในเรื่องการเคารพ ซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน มีส่วนร่วม และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ การใช้ของส่วนรวม ด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง การระงับความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม และกระบวนการสร้างเจตคติ

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควุฒิจาในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้นุรักษ์มารยาทไทย
๒. แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม
๓. เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
๔. เป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มีความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ประยูกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่างๆ และรู้ทันข่าวสาร
๘. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
๙. มีส่วนร่วมและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

สารบัญ

ความเป็นไทย

๑ ความเป็นไทย

- + กิจกรรมที่ ๑ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีไทย ๒
- + กิจกรรมที่ ๒ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ๓

๒ วัฒนธรรมไทย

- + กิจกรรมที่ ๓ ความเป็นไทย ๗
- + กิจกรรมที่ ๔ มารยาทในการแสดงความเคารพหรือทักทาย ๑๒
- + กิจกรรมที่ ๕ มารยาทในศาสนสถาน ๑๒
- + กิจกรรมที่ ๖ มารยาทในที่ประชุม ๑๖
- + กิจกรรมที่ ๗ มารยาทในการสนทนา ๑๘
- + กิจกรรมที่ ๘ มารยาทในการแต่งกาย ๑๙
- + กิจกรรมที่ ๙ การมีสัมมาคารวะ ๒๐
- + กิจกรรมที่ ๑๐ เรียนรู้เรื่องประเพณี ๒๓
- + กิจกรรมที่ ๑๑ ทศนศิลป์ วัฒนธรรมที่โดดเด่นของไทย ๒๘
- + กิจกรรมที่ ๑๒ ศิลปะการแสดงสะท้อนวิถีชีวิตไทย ๒๙

๓ กฎมณียาไทย

- + กิจกรรมที่ ๑๓ ตระหนักคุณค่ากฎมณียาไทย ๓๐

๔ กิจกรรมเสนอแนะท้ายบท

๑

๒

๓

๗

๑๒

๑๒

๑๖

๑๘

๑๙

๒๐

๒๓

๒๘

๒๙

๓๐

๓๔

๔๒

๕๑

๕๑

๖๐

สถาบันหลักของไทย

๑ สถาบันชาติ

- + กิจกรรมที่ ๑ รู้จักสัญลักษณ์ของชาติ และแสดงความเคารพอย่างถูกต้อง ๖๔
- + กิจกรรมที่ ๒ รู้และเข้าใจความเป็นมาของชาติ ๗๐
- + กิจกรรมที่ ๓ การร้องเพลงปลุกใจ ๗๑
- + กิจกรรมที่ ๔ ร่วมกิจกรรมวันสำคัญของชาติ ๗๓
- + กิจกรรมที่ ๕ เป็นพลเมืองดีของชาติ ๗๕

๒ สถาบันศาสนา

- + กิจกรรมที่ ๖ บิณฑนในศาสนา ๗๘

๓ สถาบันพระมหากษัตริย์

- + กิจกรรมที่ ๗ รู้จักสัญลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ และแสดงความเคารพได้อย่างถูกต้อง ๘๓
- + กิจกรรมที่ ๘ ชื่นชมพระปรีชาสามารถและพระราชกรณียกิจ ๘๔

๖๑

๖๔

๗๐

๗๑

๗๓

๗๕

๗๘

๗๘

๘๓

๘๔

๘๖

- + กิจกรรมที่ ๙ ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทเรื่องความมีสติและความขยันอดทน ๘๘
- + กิจกรรมที่ ๑๐ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๙๓
- + กิจกรรมที่ ๑๑ การมีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมแสดงความจงรักภักดี ๙๔

๔ หลักการทรงงาน

- + กิจกรรมที่ ๑๒ เรียนรู้หลักการทรงงาน ๙๕

๕ กิจกรรมเสนอแนะท้ายบท

๖ คำถามท้ายบท

๘๘

๙๓

๙๔

๙๕

๙๕

๙๙

๙๙

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๑๐๐

๑ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

- + กิจกรรมที่ ๑ คุณลักษณะพลเมืองดี ๑๐๒

๒ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

- + กิจกรรมที่ ๒ หมั่นศึกษาหาความรู้ ๑๐๒
- + กิจกรรมที่ ๓ ติดตามข่าวสารบ้านเมือง ๑๐๗
- + กิจกรรมที่ ๔ ใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ๑๐๗
- + กิจกรรมที่ ๕ มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ๑๐๘
- + กิจกรรมที่ ๖ เป็นผู้นำและสมาชิกที่ดี ๑๑๒

๓ การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ

- + กิจกรรมที่ ๗ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ๑๑๔

๔ การตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ

- + กิจกรรมที่ ๘ ข้อมูลกับการคิดและตัดสินใจ ๑๑๖
- + กิจกรรมที่ ๙ การตรวจสอบข้อมูล ๑๑๖

๕ การรู้ทันข่าวสาร

- + กิจกรรมที่ ๑๐ เข้าใจสื่อ ๑๒๓
- + กิจกรรมที่ ๑๑ ตั้งคำถามกับข่าวสาร ๑๒๓
- + กิจกรรมที่ ๑๒ ประเมินข่าวสาร ๑๒๔

๖ กิจกรรมเสนอแนะท้ายบท

๗ คำถามท้ายบท

๑๐๒

๑๐๒

๑๐๗

๑๐๗

๑๐๘

๑๑๒

๑๑๔

๑๑๖

๑๑๖

๑๒๓

๑๒๓

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

๑๒๔

สังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย

๑๔๘

๑ สังเกตล้อมในทวีปเอเชีย

- + กิจกรรมที่ ๑ ภูมิประเทศของทวีปเอเชีย ๑๕๐
- + กิจกรรมที่ ๒ ลักษณะภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติ ๑๕๓
- + กิจกรรมที่ ๓ ลักษณะของประชากร ๑๕๖

๑๕๐

๑๕๐

๑๕๓

๑๕๖

❖ วัฒนธรรมเอเชีย	๑๕๗
+ กิจกรรมที่ ๔ แหล่งกำเนิดวัฒนธรรมเอเชีย	๑๕๘
+ กิจกรรมที่ ๕ ศาสนาและความเชื่อในทวีปเอเชีย	๑๕๙
❖ สังคมและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออก	๑๖๓
+ กิจกรรมที่ ๖ วิธีการดำเนินชีวิตของประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออก	๑๖๕
❖ สังคมและวัฒนธรรมเอเชียใต้	๑๖๙
+ กิจกรรมที่ ๗ วิธีการดำเนินชีวิตของประชากรในภูมิภาคเอเชียใต้	๑๗๐
❖ สังคมและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๑๗๔
+ กิจกรรมที่ ๘ วิธีการดำเนินชีวิตของประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๑๗๕
❖ สังคมและวัฒนธรรมเอเชียกลาง	๑๗๙
+ กิจกรรมที่ ๙ วิธีการดำเนินชีวิตของประชากรในภูมิภาคเอเชียกลาง	๑๘๑
❖ สังคมและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๑๘๒
+ กิจกรรมที่ ๑๐ วิธีการดำเนินชีวิตของประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๑๘๓
❖ สังคมพหุวัฒนธรรม และความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม	๑๘๗
+ กิจกรรมที่ ๑๑ การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม	๑๘๗
+ กิจกรรมที่ ๑๒ สาเหตุของปัญหาหรือความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม	๑๙๕
❖ การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	๑๙๗
+ กิจกรรมที่ ๑๓ หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	๑๙๗
ในสังคมพหุวัฒนธรรม	๑๙๗
❖ กิจกรรมเสนอแนะท้ายบท	๒๐๓
❖ คำถามท้ายบท	๒๐๓

❖ ๕	๒๐๔
❖ ความขัดแย้ง และการจัดการกับความขัดแย้ง	๒๐๕
+ กิจกรรมที่ ๑ เข้าใจความขัดแย้ง	๒๐๖
+ กิจกรรมที่ ๒ การจัดการกับความขัดแย้ง	๒๐๙
❖ การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี	๒๑๑
+ กิจกรรมที่ ๓ สันติวิธี	๒๑๑
+ กิจกรรมที่ ๔ การเจรจาต่อรอง	๒๑๓
+ กิจกรรมที่ ๕ การเจรจาไกล่เกลี่ย	๒๑๕
+ กิจกรรมที่ ๖ การระงับความขัดแย้ง	๒๒๑
❖ ความขัดแย้งที่เกิดจากการละเมิดสิทธิ	๒๓๐
+ กิจกรรมที่ ๗ การละเมิดสิทธิ	๒๓๑
❖ ความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้ของส่วนรวม	๒๓๖
+ กิจกรรมที่ ๘ การใช้ของส่วนรวมอย่างมีสำนึกสาธารณะ	๒๓๗
❖ กิจกรรมเสนอแนะท้ายบท	๒๔๓
❖ คำถามท้ายบท	๒๔๓
❖ บรรณานุกรม	๒๔๔

ความเป็นไทย

แนวคิด

ความเป็นไทยคือสิ่งที่ถูกปลูกฝัง ปมเพาะจนกลายเป็นเอกลักษณ์ไทย โดยมีสิ่งที่บ่งบอกให้รับรู้ได้ถึงความเป็นไทย คือวิถีไทย ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย

สาระการเรียนรู้

❖ ความเป็นไทย

- + กิจกรรมที่ ๑ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีไทย
- + กิจกรรมที่ ๒ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละเพื่อส่วนรวม

❖ วัฒนธรรมไทย

- + กิจกรรมที่ ๓ ความเป็นไทย
- + กิจกรรมที่ ๔ มารยาทในการแสดงความเคารพหรือทักทาย
- + กิจกรรมที่ ๕ มารยาทในศาสนสถาน
- + กิจกรรมที่ ๖ มารยาทในที่ประชุม
- + กิจกรรมที่ ๗ มารยาทในการสนทนา
- + กิจกรรมที่ ๘ มารยาทในการแต่งกาย
- + กิจกรรมที่ ๙ การมีสัมมาคารวะ
- + กิจกรรมที่ ๑๐ เรียนรู้เรื่องประเพณี
- + กิจกรรมที่ ๑๑ ทักษะศิลป์ วัฒนธรรมที่โดดเด่นของไทย
- + กิจกรรมที่ ๑๒ ศิลปะการแสดงสะท้อนวิถีชีวิตไทย

❖ ภูมิปัญญาไทย

- + กิจกรรมที่ ๑๓ ตระหนักคุณค่าภูมิปัญญาไทย

ผลการเรียนรู้

- มีส่วนในการอนุรักษ์มารยาทไทย
- แสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม
- เห็นคุณค่า และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา

ความเป็นไทย

เมื่อพูดถึง **ความเป็นไทย** คนส่วนใหญ่จะคิดถึงวัฒนธรรมไทยที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและเป็นรูปธรรม เช่น วัดไทย อักษรไทย ประเพณีสงกรานต์ หรือคิดถึงภูมิปัญญาไทย เรามักจะนึกถึงเรือนไทย อาหารไทย ผ้าไหมไทย มวยไทย หรือการแพทย์แผนไทย เพราะสิ่งเหล่านี้ได้รับการยกย่อง และเผยแพร่แล้วในระดับนานาชาติ เป็นความเป็นไทยที่มองเห็น และจับต้องได้ ซึ่งก็เช่นเดียวกัน เมื่อนึกถึงวิถีไทย เราก็มักนึกถึงการดื่มน้ำชาในสวนเช้า นึกถึงยี่มสยามที่ได้รับการกล่าวถึงไปทั่วโลก

ความเป็นไทย มิใช่สิ่งที่มีหรือเกิดขึ้นได้เพียงเพราะการได้ถือกำเนิดบนผืนแผ่นดินไทย เท่านั้นแต่ความเป็นไทยหมายถึง การมีคุณลักษณะอันเป็นวิถีไทย ได้แก่ อุปนิสัย ใจคอ ความคิด ความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝัง และบ่มเพาะจนเป็นลักษณะเฉพาะที่ทำให้สามารถบ่งบอกได้ว่าเป็น **คนไทย** รวมถึงภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ คิดค้นวิธีการทำสิ่งต่างๆ ที่มีรูปแบบเฉพาะ จนสามารถบ่งบอกได้ว่านี่คือ **ของไทย** ตลอดจนการมีวัฒนธรรมซึ่งได้แก่รูปแบบการดำเนินชีวิต และแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อย่างที่เรียกว่าเป็น **แบบไทย** ความเป็นไทยจึงหมายถึงวิถีไทย ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย

คำชี้แจง : ให้นักเรียนศึกษา เรื่อง ปัจจัยพื้นฐานของวิถีไทย แล้วทำกิจกรรมฝึกทักษะเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑-๕

วิถีไทย คือความเป็นไทยที่มีอยู่ในวิถีคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติของคนไทย เป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังบ่มเพาะอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นอุปนิสัยที่โดดเด่นของคนไทย ทำให้คนไทยมีคุณลักษณะ หรือบุคลิกลักษณะแตกต่างจากคนชาติอื่นแม้จะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน หรือนับถือศาสนาเดียวกันก็ตาม อุปนิสัยดังกล่าวได้แก่ การไม่ผูกใจเจ็บ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ชอบความสนุกสนาน ยิ้มง่าย ชี้แจงใจ เป็นต้น

แม้ว่าความเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดจนความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะทำให้วิถีไทยหรืออุปนิสัยของคนไทยมีความแปรเปลี่ยนไปเช่นเดียวกับยี่มสยามที่ค่อยๆ จางหายไป แต่โดยส่วนใหญ่แล้ววิถีไทยที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะก็ยังคงอยู่ เช่น ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรู้จักให้อภัย ฯลฯ

วิถีไทยเกิดจากปัจจัยพื้นฐานดังต่อไปนี้

๑ เนื่องจากสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ เช่น ดิน ฝน ลม แสงแดด น้ำจากแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง คนไทยจึงเคารพและเชื่อในพลังของธรรมชาติที่ส่งผลดีต่อการดำรงชีวิต ดังที่คนไทยสมัยก่อนมักจะเตือนลูกหลานไม่ให้ทำผิด โดยการพูดว่า “ให้อายฟ้า อายฝน” หรือ “ทำไม่ดีเดี๋ยวจะโดนฟ้าผ่า” เป็นต้น ประกอบกับผืนแผ่นดินไทยมีความอุดมสมบูรณ์อย่างที่เรียกว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” สามารถทำการเพาะปลูกได้ตามฤดูกาล จึงทำให้คนไทยมีอุปนิสัยยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เครียด ชอบความสนุกสนาน ประกอบกับสังคมเกษตรกรรมต้องลงแรงหรือลงแขกช่วยเหลือกันในการเกี่ยวข้าว หนวดข้าว ทำให้ทุกคนต้องมีความช่วยเหลือกัน จากวิถีการดำรงชีวิตที่ใกล้ชิด ต้องพึ่งพาธรรมชาติและพึ่งพาซึ่งกันและกันนี้เองที่ก่อให้เกิดคุณลักษณะที่เป็นวิถีไทย เช่น ความรักและเคารพธรรมชาติ ความรักพวกพ้อง ความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันและกัน เป็นต้น

๒ ความเชื่อในเรื่องที่เหนือธรรมชาติ เช่น ผีบ้านผีเรือน เทวดา รุกขเทวดา เนื่องจากสมัยก่อนคนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ จึงเหมารวมปรากฏการณ์ที่เป็นภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ฟ้าผ่า ว่าเกิดจากการกระทำของผี เทวดา หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงเกิดความเคารพยำเกรง ดังจะเห็นได้จากประเพณีต่างๆ ของไทย เช่น การไหว้พระแม่โพสพ ไหว้แม่ย่านางเรือ การแห่นางแมวขอฝน การขอขมาพระแม่คงคาในพิธีลอยกระทง เป็นต้น

รวมทั้งยังมีความเชื่อในเรื่องการคุ้มครองของผีหรือเทวดา ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องผีบ้านผีเรือน เจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าแม่ ความเชื่อนี้ทำให้เกิดวิถีไทยคือ เชื่อเรื่องผี เรื่องวิญญาณ ความเชื่อโชคลาง เชื่อความฝัน เชื่อในเรื่องคาถาอาคม และเวทมนตร์ต่างๆ แม้ว่าความเชื่อในลักษณะนี้สำหรับยุคปัจจุบันจะดูลงยุค แต่นับเป็นกุศโลบายในการควบคุมให้คนมีพฤติกรรมดี ดังคำกล่าวที่ว่า “คนดีผีคุ้ม” หรือเป็นการเตือนไม่ให้คนทำผิดประเพณีดังคำพูดที่ว่า “ให้อายผีสงเทวดา” สำหรับความเชื่อในเรื่องเวทมนตร์ คาถาอาคมต่างๆ ก็เพื่อให้เกิดความสบายใจ และเชื่อมั่นในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจะต้องไม่ใช่สิ่งที่ผิด เนื่องจากมีคำพูดที่กำกับการใช้อาถาอาคม เช่น ทำไม่ดี “คาถาจะเสื่อม” หรือ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่คุ้มครองคนชั่ว” เป็นต้น

๓ ความเชื่อในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนานับว่ามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติของคนไทยมากที่สุด เนื่องจากในอดีต วัดและพระสงฆ์คือศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับวัดจึงมีสูงมาก ทำให้คนไทยได้เรียนรู้ และซึมซับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต จนกล่าวได้ว่าทุกช่วงเวลาของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตายล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น คนไทยจึงมีความเชื่อในเรื่องของกรรม เชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ เรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ดังภาษิตไทยที่ว่า

กตเวทิตา กตเวทิตา

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

อนิจจัง วัฏฏะ อนัตตา

ทำบุญได้ดี กรรมดี กรรมชั่ว

คำสอนในพระพุทธศาสนาทำให้เกิดวิถีไทยคือ การไม่ผูกใจเจ็บ รู้จักให้อภัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มีความอดทน อดกลั้น มีสัมมาคารวะ ชอบการทำบุญทำทาน ฯลฯ

กิจกรรมฝึกทักษะ

- ให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญของบทความที่ศึกษา วิเคราะห์เป็นประเด็นให้ชัดเจน พร้อมแสดงความคิดเห็นประกอบสาระสำคัญดังกล่าว
- นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่า “วัฒนธรรมไทยเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน ๓ ประการ ได้แก่ สังคมเกษตรกรรม ความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ และความเชื่อในพระพุทธศาสนา” จงแสดงความคิดเห็นพร้อมตัวอย่างและเหตุผลประกอบแนวคิดดังกล่าว
- นักเรียนสืบค้นวิถีไทยในชุมชนของนักเรียนแล้วรวบรวมข้อมูลว่าวิถีไทยในชุมชนที่คงอยู่ในปัจจุบันมีเรื่องใดบ้าง และส่งผลต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร นำข้อมูลที่ค้นพบมาเขียนเรียงความส่งครู